

Ředitel Ladislav Kudrna: „Svoboda není abstraktní pojem“

5.2.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ceny Václava Bendy letos připomněly 12 osobností, které ve zlomových chvílích 20. století obstály tváří v tvář totalitní moci. Ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Ladislav Kudrna v rozhovoru vysvětluje, proč je připomínání konkrétních lidských osudů klíčové pro dnešek, jaký význam nese symbol skleněného ametystu a proč svoboda není abstraktní pojem, ale výsledek osobní odvahy a odpovědnosti.

Na konci ledna proběhl již 17. ročník Cen Václava Bendy. V čem je podle vás tento ročník výjimečný?

Letošní ročník byl výjimečný hned v několika ohledech. Jednak proběhl v reprezentativních prostorách Senátu Parlamentu České republiky, což samo o sobě podtrhuje význam těchto ocenění. Zároveň jsme kladli velký důraz na propojení osudů lidí, do jejichž života zasáhly oba totalitní režimy – nacismus i komunismus. Ceny Václava Bendy nejsou jen připomínkou minulosti, ale i výzvou k odpovědnému jednání dnes.

Ceny ÚSTR připomínají konkrétní lidské příběhy. Proč je to podle vás důležité?

Protože svoboda, odpovědnost a občanská statečnost nejsou samozřejmostí. Často mluvíme o dějinách abstraktně, v číslech a pojmech, ale za nimi stojí konkrétní lidé, jejich morální volby a odvaha. Neděláme tlusté čáry za minulostí. Naopak – připomínáme konkrétní osudy, které ukazují, že i v nejtěžších dobách lze obstát a zůstat věrný svému svědomí.

Letos bylo předáno dvanáct ocenění, pět z nich in memoriam. Co tyto osobnosti spojuje?

Spojuje je osobní odpovědnost a vnitřní pevnost. Ať už jde o Vratislava Brabence, Lenku Marečkovou, Drahomíru Šinoglovou nebo osobnosti oceněné in memoriam, všichni svými životy dokazují, že i zdánlivě „malý“ čin odvahy může mít zásadní dopad. Připomínají nám, že svoboda je vždy výsledkem konkrétních rozhodnutí jednotlivců.

„Ametyst vnímáme jako metaforu tiché, ale pevné síly. Není okázalý, přesto odolává tlaku a času. Stejně jako lidé, které oceňujeme.“

Letošní trofej nese název Skleněný kámen - Ametyst. Jaký je jeho symbolický význam?

Ametyst vnímáme jako metaforu tiché, ale pevné síly. Není okázalý, přesto odolává tlaku a času. Stejně jako lidé, které oceňujeme. Skleněná podoba zároveň symbolizuje křehkost svobody – tu lze snadno narušit, pokud o ni nepečujeme. Spojení skla a ametystu tak vyjadřuje rovnováhu mezi zranitelností jednotlivce a jeho schopností obstát.

Ve svých vystoupeních často varujete před falšováním a relativizací dějin. V čem toto nebezpečí dnes vidíte nejvíce?

Dnes už nejde jen o bagatelizaci komunistického režimu, ale stále častěji i o překrucování dějin druhé světové války. Sledujeme nárůst antisemitismu, a to i v akademickém prostředí. Pokud někdo

vyvěšuje palestinské vlajky v den výročí masakru židovských civilistů, považují to za alarmující selhání morální orientace. Totalitní myšlení se nevrací v uniformách, ale v jazyce, symbolech a relativizaci zla.

Jakou roli v tomto kontextu sehrává Ústav pro studium totalitních režimů?

ÚSTR musí zůstat institucí, která předkládá veřejnosti – zejména mladé generaci – pravdivá a ověřená data o dvou zločinných totalitních režimech, nacismu a komunismu. Totalita nikdy nevede k osvobození člověka, ale k jeho zotročení. Naší povinností je to jasně pojmenovávat a vysvětlovat, bez ideologických nánosů.

Ústav má za sebou velmi aktivní období. Na co jste nejvíce hrdý?

Především na to, že se Ústav vrátil ke svým kořenům a naplňuje literu zákona. Máme širokou mezinárodní spolupráci, jsme členy Evropské sítě paměti a solidarity a vstupujeme do celospolečenské debaty. Jen v uplynulém roce jsme vydali 23 publikací, uspořádali stovky přednášek, výstav a konferencí. A zároveň jsme se podíleli na zásadních legislativních změnách – například na postavení propagace komunismu na roveň nacismu.

Jaké výzvy ÚSTR čekají v nejbližší budoucnosti?

Čeká nás otevření Knihovny Jána Langoše v novém sídle v paláci Archa, práce na stálé expozici věnované nacismu a komunismu, která bude unikátní, jediná svého druhu v České republice, ale také pokračování činnosti Komise pro Ďáblický hřbitov. Považuji za naši morální povinnost zajistit, aby oběti obou totalitních režimů, pohřbené v hromadných hrobech, našly důstojné spočinutí.

Co byste si přál, aby si lidé z letošního udílení Cen Václava Bendy odnesli?

Především vědomí, že svoboda není daná jednou provždy. Že vyžaduje odvahu, odpovědnost a ochotu nést následky svých rozhodnutí. Oceněné osobnosti jsou důkazem, že i v temných časech lze zůstat člověkem. A za to jim patří náš hluboký respekt i poděkování.

Ústav pro studium totalitních režimů prostřednictvím *Cen Václava Bendy* připomíná, že svoboda a odpovědnost nejsou samozřejmostí. Lidé ocenění letos i in memoriam ukazují, že morální odvaha a věrnost svědomí mají sílu překonat i ty nejtemnější časy. Jak upozorňuje ředitel ÚSTR **Ladislav Kudrna**, jejich příběhy nejsou jen historií – jsou lekcí pro dnešek a inspirací pro každého, kdo chce žít v demokratické a spravedlivé společnosti.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ÚSTR / JINDŘICH MYNAŘÍK**

<https://www.ustrcr.cz/svoboda-neni-abstraktni-pojem-ale-vysledek-konkretnich-rozhodnuti>